

КОГНІТИВНО-МОТИВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ДО ВИКОНАВСЬКО- ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ ШКОЛЯРАМИ

Стаття розкриває когнітивно-мотиваційний напрям інструментальної підготовки майбутніх учителів музики до виконавсько-інтерпретаційної діяльності з учнями. Виокремлення когнітивно-мотиваційного напрямку інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до виконавсько-інтерпретаційної діяльності має важливе функціональне значення у структурній моделі означеного феномена, що охоплює мотиваційно-спрямований, когнітивно-оцінювальний, виконавсько-самостійний і творчо-продуктивний компоненти. Наведені методи діагностування цього напрямку діяльності.

Ключові слова: інструментальна підготовка, майбутній вчитель музики, виконавсько-інтерпретаційна діяльність, когнітивно-мотиваційний напрям.

Статья раскрывает когнитивно-мотивационное направление инструментальной подготовки будущих учителей музыки к исполнительской-интерпретационной деятельности с учащимися. Выделение когнитивно-мотивационного направления инструментальной подготовки студентов факультетов искусств педагогических университетов в исполнительно-интерпретационной деятельности имеет важное функциональное значение в структурной модели указанного феномена, которая охватывает мотивационно-направленный, когнитивно-оценочный, исполнительно-самостоятельный и творчески-продуктивный компоненты. Приведены методы диагностирования этого направления деятельности.

Ключевые слова: инструментальная подготовка, будущий учитель музыки, исполнительского-интерпретационная деятельность, когнитивно-мотивационное направление.

The article reveals the cognitive-motivational direction of musical training for future teachers of music-performing interpretative activities for students. Separation of cognitive-motivational direction musical training students of pedagogical universities to arts-performing interpretative activity has an important functional role in the structural model appointed phenomenon, encompassing motivational aims, cognitive-Evaluation, performance-independent and creative-productive components. The methods of diagnosing these activities.

Keywords: musical training, the future teacher of music, performing diyalnisnist-interpretive, cognitive-motivational direction.

Сучасна вітчизняна освіта переживає період глобальних трансформацій, які зумовлені новими тенденціями в розвитку суспільства, а також динамікою науково-технічного прогресу. Високі вимоги до якості фахової підготовки майбутніх учителів музики зумовлюють необхідність створення та впровадження оновленої системи інструментально-виконавської підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів.

Розглядаючи інструментально-виконавську підготовку в ракурсі модернізації різних ланок загальноосвітньої, мистецької освіти, що сприяє розвитку сталого інтересу до опанування й впровадження в музично-педагогічну практику інноваційних технологій, звертаємо увагу на вагомість даної проблеми у сучасній мистецькій підготовці студентів. Оновлення національної традиційної системи музично-педагогічної освіти полягає, перш за все, у формуванні різнобічно розвиненої особистості майбутнього вчителя музики, здатного не лише демонструвати свої педагогічні здібності, а й презентувати прогресивний стиль педагогічної діяльності.

У зв'язку з цим, на сучасному етапі актуалізується роль виконавсько-інтерпретаційної діяльності, яка забезпечує цілісне розуміння музичного твору та його творче відтворення.

Проблема виконавської інтерпретації знайшла висвітлення у роботах мистецтвознавців (Ю.Вахраньов, О.Котляревська, Бай Бінь, Лі Дзюнь, Лу Цзя, О.Маркова, В.Москаленко та ін.), у працях дослідників проблем мистецької педагогіки (Л.Баренбойм, А.Козир, В.Крицький, О.Ляшенко, Г.Нейгауз, Я.Мільштейн, О.Олексюк, М.Ткач, Пан На, М.Петренко, Цяо Лі, О.Щолокової та ін.) Аналіз наукових досліджень показує, що інтерпретація у музичному навчанні завжди була предметом особливої уваги педагогів-музикантів.

Одним із провідних напрямів інструментальної підготовки майбутніх учителів музики до виконавсько-інтерпретаційної діяльності є когнітивно-мотиваційний напрям. Адже він має важливе функціональне значення у структурній моделі означеного феномена, що охоплює мотиваційно-спрямований, когнітивно-оцінювальний, виконавсько-самостійний і творчо-продуктивний компоненти.

У цілісному процесі становлення структурної моделі інструментальної підготовки майбутніх учителів музики до виконавсько-інтерпретаційної діяльності когнітивно-мотиваційний напрям сприяє стимулюванню професійно-значущих цілей та мотивів діяльності майбутнього вчителя музики; забезпечує ефективність внутрішнього плану дій щодо професійного вдосконалення студента, його осмисленість і самостійність у процесі набуття фахових знань.

Необхідність виділення когнітивно-мотиваційного напрямку інструментальної підготовки майбутніх учителів музики до виконавсько-інтерпретаційної роботи пов'язана з тим, що цілеспрямована мета самовираження майбутнього вчителя музики у процесі діяльності обумовлює вибір ним психолого-педагогічних, методичних та фахово-технологічних дій, виступає як засіб самоуправління, сприяє порівнянню педагогічно-виконавської діяльності з прогнозованим позитивним результатом реалізації творчих сил у музично-виховній роботі з учнями. Когнітивно-мотиваційний напрям передбачає «сплав» рушійних сил, який надає енергетичного імпульсу напрямку моделювання змісту і структури підготовки майбутнього вчителя музики до продуктивної діяльності.

Під час проектування даного напрямку, ми спиралися на висновки психолого-педагогічної науки щодо детермінаційної ролі мотивацій у діяльності людини, зокрема мотиваційної спрямованості особистості на реалізацію власних здібностей у процесі діяльності (Б.Ананьєв, Л.Божович, О.Леонт'єв, А.Петровський, С.Рубінштейн, П.Якобсон та ін.). Мотиваційна сфера займає особливе місце в структурі особистості та являє собою певну систему потреб і пов'язаних з ними мотивів. Мотиви, як відомо, обумовлюють цілеспрямовану поведінку людини, виступають «пусковим механізмом» (С.Сисоєва), «внутрішньою пружиною» (А.Петровський) і регулятором будь-якої діяльності.

Загально визнано, що мотивація пронизує всі структурні утворення особистості: її спрямованість, потреби, переконання, цілі, ідеали, смаки, характер, емоції, здібності, діяльність. Саме мотивація, спонукаючи до дії, викликає активність особистості конкретного спрямування. Таким чином, мотиви пов'язані з потребами людини і спонукають її до певних дій, це збудження до діяльності. «У кожному наступному акті діяльності на передній план виступають психологічні утворення, які включають до своєї структури мотивацію, як елемент усвідомлюваної індивідом інтенції до здійснення певного вчинку, пізнавальної та перетворюючої дії, інтелект, індивідуальні цінності, специфічні здібності та якості» [1, 113].

Здійснюючи самопізнання у процесі практичної діяльності, людина актуалізує формування мотивів і розвиток інтересів, що передбачає процес цілеутворення. «Формування особистості передбачає розвиток процесу цілеутворення, і, відповідно, розвиток дій суб'єкта. Дії, все більш збагачуючись, ніби переростають коло діяльності, яке вони реалізують, і вступають у протиріччя з мотивами, що їх породили. У результаті відбуваються зміщення мотивів на цілі, зміна їх ієрархії і народження мотивів, нових видів діяльності» [1, 147].

Отже, система стійких мотивів орієнтує діяльність особистості, визначає поведінку, активність тощо. Зовнішні мотиви пов'язані з урахуванням чинників зовнішнього впливу. Внутрішня мотивація - це мотивація, джерелом якої є сама особистість, її морально-духовні

характеристики, світоглядні особливості, ціннісні орієнтації. Саме внутрішні мотиви стимулюють удосконалення педагогічної майстерності, індивідуальних знань та здібностей.

У численних дослідженнях проблеми формування мотивів навчальної діяльності вирізняється два аспекти: змістовний, з огляду на структуру мотиваційної сфери і її складових (А.Маркова, Т.Матіс, А.Реан та ін.) та динамічний, з огляду на зміни, що відбуваються в ній (С.Рубінштейн, Л.Божович, В.Давидов та ін.). Потреба у досягненнях є одним із різновидів мотивації діяльності, яка пов'язана з потребою особистості досягти успіху.

У навчальній діяльності майбутніх учителів музики набувають виключної значущості мотиви, як фактор активності особистості, її поведінки та діяльності. Мотив як основа діяльності виражає ставлення майбутнього вчителя музики до об'єкту дії і виступає предметним змістом потреби, суб'єктивно відображаючись у формі переживання, бажання, прагнення, усвідомлення необхідності фахового вдосконалення. Отже, розвиток мотиваційної сфери музиканта-педагога постає як проблема структурування, співвідношення та інтегрування цілей особистісного та професійного саморозвитку.

Провідним мотивом музично-творчої діяльності, на думку дослідника Г. Тарасова, виступає інтерес до музичного мистецтва, як сплав інтелектуальних, емоційних та вольових процесів особистості [4, 94]. У зв'язку з цим, особливого значення набуває не лише сформованість у майбутнього фахівця відповідних інтересів, мотивів, знань, умінь та цінностей, а й активність їх прояву, яка, зважаючи на самодетермінованість та творчий характер музично-педагогічної діяльності, набуває рис не стимульованої ззовні активності в напрямку особистісно-професійного зростання.

Аналіз вищенаведеного дає привід для висновку: у навчально-музичній діяльності студентів мотивація виявляється в особистісно-цінному ставленні до музичного мистецтва, у естетичному переживанні, у відчутті радості і задоволення творчим художньо-педагогічним процесом; мотиваційна сфера музично-педагогічної діяльності студентів-китайців, на нашу думку, складається з музично-педагогічного інтересу, схильності до музично-педагогічної діяльності, активного пізнавального ставлення до процесу музичного навчання та виховання школярів. Вона, також вбирає у себе конкретні форми творчої діяльності студентів, а саме: усвідомлення індивідуальних якостей творчої особистості (оригінальності, ініціативності, наполегливості); пізнання та самопізнання власного інтелектуального потенціалу; визначення мети, умов і послідовності здійснення музично-педагогічної діяльності.

Таким чином, специфіка формування мотивів музично-педагогічної діяльності обумовлюється самою природою її предмета – музичного мистецтва, а отже передбачає необхідність потреби в пізнанні, потреби в досягненні мети діяльності, потреби у творчості, самовираженні. Мотиви педагогічно-виконавської діяльності майбутніх учителів музики створюють *установку до дії*. Мотиваційна спрямованість установок, у свою чергу, сприяє включенню студентів у процес активного навчання, що призводить до стійких позитивних змін у їх внутрішньо-особистісній структурі.

Аналіз наукових праць впевнено доводить, що «адекватне розкриття уявлень щодо установки можливе лише з позицій концепції функціональної структури діяльності, яка дає змогу підкреслити, що установка не лише зумовлює готовність до розвитку активності певного типу, а й спричинює високий рівень організованості та узгодженості процесів, на котрі поширюється її регулюючий вплив» (О.Рудницька) [3, 111].

Таким чином, виділення у компонентній структурі даного когнітивно-мотиваційного напрямку вимагає такої організації навчально-виховного процесу, який би забезпечував мотиваційну спрямованість установок студентів на реалізацію внутрішнього потенціалу, змістила центр значущості з процесу передачі і засвоєння знань на процес постійного самопізнання і збагачення їх досвідом музично-педагогічної творчості. Знання, що виступають як результат процесу пізнання є центральним утворенням когнітивної сфери, теоретичною основою діяльності, основою мислення музиканта-фахівця. Усвідомлення знань підносить музичну свідомість на якісно вищий рівень, дозволяє глибше сприймати, відчувати, переживати і виконувати музику, тобто набувати компетентності.

З позиції мистецької освіти компетентність визначається як сума психолого-педагогічних та мистецтвознавчих знань, умінь та навичок, творчого використання цінного досвіду, теоретико-прикладної готовності до його використання. Фахову компетентність не можна звести ні до педагогічних здібностей, ні до знань у галузі мистецької освіти, ні до особистих якостей та здібностей педагога. Основою фахової компетентності вчителя музики є активний інтерес до мистецької галузі знань, якісне викладання предмету, й основне – дієве знання закономірностей особистісного розвитку фахівця на різних вікових етапах та специфіка його акмеологічного становлення [2, 123].

Доцільно зазначити, що результативність когнітивно-мотиваційного напрямку інструментальної підготовки студентів до виконавсько-інтерпретаційної діяльності з учнями слід постійно діагностувати методами тестування, опитування, шляхом застосування серії творчих завдань, що надасть можливість якісно перевірити сформованість мистецько-професійного тезаурусу, передусім у галузі інструментального (фортепіанного) виконавства, загальний рівень інтерпретаційних знань майбутніх учителів музики.

Вивчення когнітивно-мотиваційного напрямку підготовки майбутніх учителів музики до виконавсько-інтерпретаційної діяльності у процесі музично-інструментального навчання відбувалося з урахуванням усіх вимог педагогічної тестології, серед яких застосування шкали відношень або, як мінімум, шкали інтервалів, надійність, валідність, дискримінативність, наявність нормативних даних, а також такі вимоги, як просте формулювання і однозначність тестових завдань, обмеження часу їх виконання, соціокультурна адаптивність тесту, операціоналізація, верифікація тощо. Процедура тестування була успішно реалізована в умовах віртуального навчального середовища MOODLE, яке надає можливість здійснити оцінювання якості тестових матеріалів, а також проаналізувати отримані результати на основі статистичних засобів автоматизованого аналізу середовища MOODLE.

У процесі вироблення тестових завдань для забезпечення якості тестових матеріалів ми дотримувалися етапності їх конструювання, а саме: визначення мети тестування; добір змісту навчального матеріалу; проектування матриці тесту; формування структури банку тестових завдань; конструювання тесту відповідно до рівнів пізнавальної діяльності; проведення тестування; оцінювання та аналіз результатів тестування.

У висновках доцільно зазначити, що когнітивно-мотиваційний напрям інструментальної підготовки студентів до виконавсько-інтерпретаційної діяльності забезпечує визначення та наповнення цілей цієї роботи особистісним смислом, сприяє усвідомленню професійно-значущої мети як особистісно-прийнятих мотивів музично-педагогічної роботи з учнями, є спонукальним чинником когнітивної спрямованості студента на оволодіння необхідними знаннями про сутність і засоби професійно-фахового становлення, його змістовні й процесуальні характеристики, критерії результативності.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Абульханова-Славская – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Козир А.В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти : [монографія] / А.В. Козир. – К.: НПУ імені М. Драгоманова, 2008. – 378 с.
3. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посіб. / Оксана Петрівна Рудницька. – К., 2002. – 270 с.
4. Тарасов Г.С. Соотношение коммуникативного и когнитивного в процессе формирования духовной потребности личности / Г.Тарасов // Психологические исследования познавательных процессов и личности: сб. статей [отв. ред. Д.Ковач и др. – М.: Наука, 1983. – с.126-132.